

TIJDSCRIFT
VAN HET
NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

3^e Jaargang — 1° Aflevering

AMSTERDAM
G. THEOD. BOM EN ZOON
1895

Het Gild van Jan Baptist, te Waalwijk en Besoijen.

(NOORD-BRABANT).

Anno 1839.

Wellicht is het niet onaardig bij de beschrijving van het draagteeken van het Gild van St. JAN BAPTIST te Waalwijk en Besoijen een korte geschiedenis, voor zoover die te putten is uit de overgebleven reglementen en notulen, te geven, daar dit een eigenaardigen blik doet werpen in het Brabantsche dorpsleven. Echter kan die geschiedenis slechts worden na gegaan van Mei 1863 af, zoodat er omtrent de oprichters en de eerste levensjaren van 't Gild nog veel onbekends is.

Het blijkt, dat het Gild is opgericht in 1839.

Volgens het Reglement van 7 Februari 1861 moest men den ouderdom van 20 jaren bereikt hebben, om lid van het Gild te worden (N°. 4 a). Volgens art. N°. 4 c ontving het nieuwe lid na de onderteekening van het Reglement, een zilveren insigne en een paar witte handschoenen.

Dit Insigne, gedragen aan groen lint, was ovaal met oog en ring 26 bij 22 mM, muntmeter STEPHANIK.

Voorzijde te halve lijve het beeld van JOHANNES DEN DOOPER houdende uit de wolken in zijn rechterhand het Lam Gods, in zijn linkerhand de gespleten vaan, waarop rechts naast de wolken LOVIS 1).

Omschrift:

GILD VAN ST. JAN BAPTIST.

In de afsnede 1839 2)

Keerzijde. In het midden een boom, rechts het wapen van Waalwijk, (gekwarteleerd 1 en 4 van sabel met een links klimmenden leeuw van goud, 2 en 3 van zilver met een links klimmenden leeuw van keel.

Links dat van Besoijen (van azuur, beladen met drie gouden St. Andries kruisjes, 2 en 1, gedeeld door een balk van goud, beladen met vier blokken van azuur), samen vereenigd door

1) Zie DIRKS N° 601 waar de gravure EM. LOUIS voorkomt.

2) Ik bezit een varietet waar in de afsnede 1839 niet voorkomt.

een snoer gedekt door een kroon; boven die wapens op een rol, WAALWIJK en BESOIJEN.

Dit Insigne bleef het eigendom van het Gild.

De directie bestond uit:

1. een eersten en tweeden Hoofdman.
2. een Koning en zijn Adjudant.
3. een eersten en tweeden Deken of Commis-
saris.
4. een eersten en tweeden Secretaris.
5. een Ontvanger, een Vaandrig en een Cornet.

De directie werd verkozen behalve de koninklijke waardigheid, die verkregen werd door schieten met het geweer. Hij, wien deze eer te beurt viel, was verplicht een zilveren schild bij 't Koninklijke zilveren sieraad te voegen. 1)

Wie driemaal achtereen de Koninklijke waardigheid verkreeg, werd Keizer van het Gild. Hij werd op kosten van 't Gild versierd met een zilveren eereteken, ter waarde van

1) Aan dit sieraad zijn de platen van J. VAN ROLSEL 1840, J. G. MEULKENS 1844, HENDRIKUS BAVENS 10 Juli 1848, ADRIAAN RUBBENS 11 Juli 1852, dezelfde 16 Juli 1856, J. A. VAN DOOREN 10 Juli 1860, JOZEPHUS VAN BAVEL 11 Juli 1865, JOZEPHUS VAN BAVEL 13 Juli 1868, JOH. WALL. VAN LOON 16 Juli 1872, HENDRIKUS VAN SCHIJNDEL 10 Juli 1876, A. KOPPENS 30 Aug. 1880, J. VANDER LEL 5 Juli 1883. (De twee laatste geglaveerd door F. DELTOUR, zilversmid te Tilburg), benevens de volgende platen, ter gedachtenis aan C. VERWIEL 1ste hoofdman, 1840 door A. RUBBENS 2de hoofdman, aangeboden 1841 door E. VAN TILBURGH 2de Deken, aangeboden door C. VERWIEL, hoofdman bij 't zilveren jubilé, aangeboden 22 Aug. 1864.

f 10.—, als borst- of halssieraad te zijner keuze. Hij ontving ook een bijzonderen hoed of steek met pluimen. Alle 4 jaren werd er Koning geschoten. — Bij 't zilveren jubilé 23 Aug. 1864 kreeg de hoofdman E. VAN TILBURGH een zilveren insigne, daar hij 25 jaar lid was. Dit Insigne omvat de voorzijde van 't gewone draagteeken in goud, omgeven door een breeden zilveren gewerkten rand.

Op de keerzijde gegraveerd:

Aan den
Hoofdman
E. VAN TILBURGH
als
25 jarig lid
20 Augustus
1864.

9 Nov. 1871 krijgt J. VAN DE PAS, een dergelijk insigne wegens 25 jarig lidmaatschap en
12 Nov. 1875 A. VERWIEL.

In 1855 had G. VERMEER, vaandrig, een zilveren penning ten geschenke gekregen.

Voorzijde 't draagteeken in breeden zilveren gewerkten rand.

Keerzijde gegraveerd:

1855
 GESCHENK
 van het Gilde van St. Jan Baptist
 van
 WAALWIJK EN BESOIJEN
 aan
 G. VERMEER
 Vaandrik den Jare
 1839.

In de vergadering van 12 Nov. 1868 wordt besloten, dat dit insigne door alle opvolgende vaandrigs zal gedragen worden. Ook wordt nog melding gemaakt van een zilveren insigne, dat aan P. C. ROQUES als eereid 20 Aug. 1868 vereerd werd.

Het Gild schijnt een soort uniform of onderscheidingsteeken gehad te hebben, daar ik in de notulen van 22 Mei 1876 vermeld vind, dat voortaan alleen de Koning, hoofdman, vaandrig en standvaandrig een sjerp dragen zullen, terwijl de pieken, behalve die van den Koning vervallen zullen. Tevens worden er voorschriften omtrent het dragen van den rouwstrik gegeven.

Op concoursen in naburige gemeenten schijnt 't Gild voortdurend aller ongelukkigst geweest te zijn, telkens wordt er van deelname gewag gemaakt en telkens keert men met ledige handen huiswaarts.

Op onderlinge concoursen werden eerekruisen en kunstvoorwerpen uitgelooft. Doch bij 't 50 jarig bestaan 21 Juli 1889 worden, om de zwakkere broeders ook kans te geven en den naijver niet op te wekken, de prijzen niet verschoten maar verloot!

In Nov. 1869 geven de vereenigde scherp-schutters-vereenigingen van Waalwijk (St. Jan, St. Joris, St. Crispijn en 't Musschengilde) gezamenlijk een concours, waar de eerste prijs de gouden médaille gewonnen werd door St. Jan te Kaatsheuvel, de tweede een zilveren médaille, door St. Ambrosius te Zundert en Wernhout, 't eerekruis, door J. VAN DIESSSEN van Gregorius van Tilburg, de vierde prijs St. Ambrosius van Baardwijk, de vijfde prijs St. Joris te Zundert en Wernhout. Dit is de eenige maal dat zij naar buiten optreden.

Er hadden 5 vergaderingen plaats één op St. Jan, één in Februari, Mei, Augustus en November, terwijl missen werden gelezen voor de afgestorven leden en hunne familie.

Bij huwelijk moesten de leden een vat bier geven, en 't Gild woonde de begrafenis zijner leden bij. Met de kermis hadden er feesten plaats, 't pot teren, waarbij ook de dames tegenwoordig schijnen geweest te zijn.

28 Nov. 1874 werd besloten bij den heer

KLUVTMANS te 's Bosch een rouwvaandel te doen vervaardigen.

Dat er niet altijd eendracht heerschte, blijkt hieruit dat o.a. J. W. VAN LOON in 1876 ontslag neemt als koning en lid, omdat de danslustige vergadering, tegen zijn zin in, een bal had weten door te drijven, ter eere van de kermisfeesten.

Langzamerhand is door onbekende redenen 't gild uitgestorven en de bezittingen als insignes, steken, vaandels, hellebaarden, sjerpen zijn verkocht. De overgebleven ledenlijst achter het authentieke reglement begint met 1860, 't laatste lid teekent 23 Juni 1890 en de notulen, die inderdaad een aardig ongekunsteld tafereel geven van ons hedendaagsch plattelandsleven, zijn voortgezèt tot 26 December 1891.

S.
